

Koers voor een vitale pluimveehouderij in 2025

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Samenvatting.....	4
1. Omgevingsanalyse.....	7
1.1. De markt en onze producten.....	7
1.2. Maatschappelijk geaccepteerd.....	10
1.3. Toekomstbestendig verduurzamen.....	13
2. Thema's vitale toekomst pluimveesector 2025.....	16
2.1. Veelzijdig en marktgericht.....	16
2.1.1. Eerlijke verdeling van de marge.....	18
2.2. Gezond voor mens en dier.....	19
2.2.1. Voedselveiligheid.....	20
2.2.2. Pluimveegezondheid.....	20
2.2.3. Natuurlijk gedrag pluimvee.....	21

2.2.4. Ketenkwaliteitssysteem.....	22
2.3. Energie en milieu.....	23
2.3.1. Sluiten kringlopen.....	24
2.3.2. Klimaat.....	25
2.3.3. Energieneutraal.....	25
2.3.4. Fosfaatproductie en pluimveerechten.....	26
2.3.5. Op weg naar een emissiearme pluimveehouderij.....	28
2.4. Maatschappij en omgeving.....	29
2.4.1. Transparantie en communicatie.....	30
2.4.2. Bedrijfsontwikkeling en experimenteerruimte.....	30
2.4.3. Maatschappelijk betrokken en eigen verantwoordelijkheid.....	31
2.4.4. Ketensamenwerking creëert meerwaarde.....	31
Tot slot.....	33

Voorwoord

Regeren is vooruitzien, zo ook voor ondernemers in de pluimveesector. De wereld verandert voortdurend en steeds sneller. Dat vraagt om snelle en adequate aanpassingen, van pluimveehouders maar ook van belangenorganisaties in de sector. De pluimveesector heeft bewezen signalen van de markt en uit de samenleving op te pikken. Dat krijgt waardering van consument en burger. Het is een kracht die de sector siert. Nederlandse pluimveehouders spelen in op marktontwikkelingen, ook als de (Nederlandse) consument hogere standaarden vraagt dan wettelijk voorgeschreven. Maar wel met fair trade als uitgangspunt: een eerlijke beloning voor ondernemers die extra kosten hebben om aan die hogere standaarden te voldoen.

Bestuurders en leden van LTO/NOP en NVP zijn overtuigd dat de Nederlandse pluimveehouderij bestaansrecht heeft, nu en in de toekomst. Maar voor een juiste koers wordt blijvend flexibiliteit, transparantie en innovatie van de sector gevraagd. Daarvoor hebben wij als **LTO vakgroep Pluimveehouderij (LTO/NOP)** en de **Nederlandse Vakbond Pluimveehouders (NVP)** samen deze toekomstvisie opgesteld, met intensieve raadpleging van onze leden en door te klankborden met partners uit onze omgeving. Het is ons verhaal van de ambities en uitdagingen voor de komende jaren voor de bedrijven met pluimvee: vermeerderingsbedrijven, opfokbedrijven, leghennenbedrijven, vleeskuikenbedrijven, kalkoen- en eendenbedrijven. Deze visie schetst wat wij verwachten dat de komende jaren de sector brengt. Met deze visie willen we richting geven aan de ontwikkeling van de Nederlandse pluimveesector en een kompas zijn voor individuele ondernemers. Een visie gericht op een vitale Nederlandse pluimveesector in 2025, die wordt gekenmerkt door toekomstbestendig verduurzamen. Deze visie moet bijdragen aan een maatschappelijk gewaardeerde en economisch sterke sector die duurzaam produceert en op basis van een gelijk speelveld de concurrentie aan kan met het buitenland; een vitale koers.

Hennie de Haan
Voorzitter NVP

Eric Hubers
Voorzitter vakgroep Pluimveehouderij LTO/NOP

Om de ambities uit deze toekomstvisie te realiseren en de uitdagingen het hoofd te bieden zijn niet alleen inspanningen van de sector nodig, maar zijn ook randvoorwaarden van overheid en ketenpartners van belang. Uitdagende randvoorwaarden die pluimveehouders prikkelen het beste uit hun vakmanschap en ondernemerschap te halen. Dat betekent wat ons betreft een Europees wettelijk kader, zonder aanvullende en beperkende nationale wetgeving. We lopen in Europa voorop, maar dat hebben we verdiend met ons vakmanschap en ondernemerschap en niet door strengere nationale wetgeving. Aanvullende voorschriften in het kader van duurzaamheid moeten vanuit de markt worden gevraagd en vergoed. Het is aan individuele ondernemers om daarop in te spelen.

Wij vertrouwen erop dat u dit visiedocument met interesse zult lezen. Het is opgebouwd uit een situatieschets met een omgevingsanalyse (**hoofdstuk 1**) en toekomstperspectief voor 2025 aan de hand van vier thema's met elk hun ambities met randvoorwaarden (**hoofdstuk 2**).

Bij vragen vernemen we dat graag. Ook initiatieven die bijdragen aan de doelen en ambities zien we graag tegemoet.

Samenvatting

De Nederlandse pluimveehouderij is innovatief, ambitieus, draagt bij aan de Nederlandse economie en biedt werkgelegenheid en perspectief voor (jonge) mensen. Er zijn volop kansen voor het verder ontwikkelen van deze sector. Dat wil de sector doen onder maatschappelijk geaccepteerde voorwaarden. De Nederlandse pluimveehouderij produceert pluimveevlees en eieren voor met name consumenten in Noordwest Europa, waarbij voor een goede vierkantsverwaarding export naar overige Europese en derde landen nodig blijft.

De pluimveehouderij heeft een totale jaarlijkse productiewaarde van ruim **€1,5 miljard**. Er zijn ongeveer **2.130 pluimveebedrijven**. Het totale cluster van bedrijven in de pluimveesector is goed voor een omzet van ca. **€ 5,5 miljard per jaar**. De werkgelegenheid bedraagt **38.500 arbeidsjaren**.

De pluimveesector wil maatschappelijk geaccepteerd zijn en blijven. Dit doet zij door haar verantwoordelijkheid te nemen bij de productie van pluimveevlees en (broed)eieren van hoogwaardige kwaliteit, met zorg voor dier, milieu en omgeving. De pluimveehouders willen midden in de maatschappij staan. Geaccepteerd zijn om wat ze doen en waardering krijgen voor de producten die ze voortbrengen. Maar het betekent ook dat de sector zorgen bij consumenten en burgers moet wegnemen.

Toekomstbestendige verduurzaming van de pluimveesector is zeer relevant. In lijn met politieke en maatschappelijke voorkeuren zijn vier thema's gedefinieerd, waarlangs de sector zijn ambities en doelen wil gaan realiseren:

- 1. **Veelzijdig en marktgericht;**
- 2. **Gezond voor mens en dier;**
- 3. **Energie en milieu;**
- 4. **Maatschappij en omgeving.**

1. Veelzijdig en marktgericht

Toekomstbestendige verduurzaming wordt versneld wanneer de markt bereid is de meerkosten voor dierwelzijn of milieu te vergoeden. In 2025 zal het aantal korte ketens groter zijn dan nu, waardoor marktconcepten een normaal verschijnsel zijn in supermarkten en restaurants.

Nederlandse pluimveehouders hebben een gelijk speelveld met dezelfde productievoorwaarden nodig. Import vanuit landen met lagere standaarden zetten verduurzaming onder druk. Nu worden in het buitenland gehouden en geslachte dieren, in Nederland verwerkt tot pluimveeproducten en vervolgens als EU of Nederlands pluimveevlees vermarkt. Wij willen naar een situatie waarbij Nederlandse pluimveeproducten zich kunnen onderscheiden. Etikettering met 'land van herkomst', zijnde het land waar het dier heeft geleefd, is daarvoor noodzakelijk. Eieren moeten gestempeld worden op het pluimveebedrijf in het land van productie.

Er moet sprake zijn van een eerlijke beloning voor het goed verzorgen van kippen voor de productie van pluimveevlees en eieren, met aandacht voor het milieu. Alle schakels in de keten onderkennen dat zij elkaar nodig hebben, maar voorwaarde is een eerlijke verdeling van marges.

2. Gezond voor mens en dier

Voedselveiligheid en volksgezondheid blijven het vertrekpunt voor de productie en consumptie van pluimveevlees en eieren. Voortdurend wordt gezocht naar mogelijkheden voor verdere reductie van Salmonella en Campylobacterbesmettingen. Gezond pluimvee is de basis voor een gezonde sector en kwalitatief hoogwaardige producten. In 2025 is het antibioticagebruik in de pluimveesector verminderd tot een reëel minimum en zijn er geen pluimveehouders meer die structureel veel antibiotica gebruiken.

De sector wil dat bij het Diergezondheidsconvenant het principe 'wie betaalt, bepaalt' meer wordt toegepast en er sneller en meer inzicht wordt gegeven in gemaakte bestrijdingskosten. Voor behoud van draagvlak bij de achterban is dat essentieel.

De ambitie is dat ingrepen bij pluimvee in 2025 niet meer worden uitgevoerd, mits dit vanuit oogpunt van dierwelzijn verantwoord is. De huidige ontwikkelingen bij het snavelbehandelen laten zien dat een snelle omslag gemaakt kan worden als de vraag uit de markt komt én de hogere kostprijs ook door de markt betaald wordt en niet door wetgeving.

In de komende jaren komt er een in de praktijk toepasbaar systeem beschikbaar waarmee het doden van eendagshaantjes niet meer nodig is.

Het IKB-keurmerk borgt dat wordt voldaan aan de wettelijke en bovenwettelijke eisen voor onder andere registratie, veevoer, dierenwelzijn, medicijngebruik, hygiëne, voedselveiligheid en transport van levende dieren. De sector streeft met IKB continu naar verdere kwaliteitsverbetering en wil met IKB de leidende positie in Europa behouden. De overheid moet overtuigd zijn van de kwaliteit en het hoge niveau van IKB, zodat de Nederlandse overheid minder hoeft te controleren bij IKB-erkende bedrijven. .

3. Energie en milieu

Uitgangspunt is dat veel van de gebruikte grondstoffen die voor humane consumptie geschikt zijn, niet als diervoeder worden gebruikt en dat wat voor humane consumptie niet geschikt is, juist wordt aangewend in diervoeders. Vooral toepassing van alternatieve grondstoffen heeft prioriteit. De focus ligt op verantwoorde toepassing van insecten, herintroductie van dierlijke eiwitten en voor humane consumptie geproduceerde voedingsmiddelen die daarvoor niet meer geschikt zijn, maar nog prima geschikt zijn in diervoeders.

De sector onderschrijft de afspraken in het agroconvenant Schoon en Zuinig tot 2020. De sector wil die lijn naar 2025 doortrekken en met de dan beschikbare innovaties verder verduurzamen gericht op CO₂ en broeikasgasreductie. Op sectorniveau is de pluimveesector in 2025 energieneutraal.

De pluimveesector draagt de verantwoordelijkheid om er voor te zorgen dat de verwerking en afzet van pluimveemest ook in 2025 voor ten minste 95% buiten de Nederlandse landbouw plaatsvindt. Richting 2025 is de verwachting dat de mestafzetketens zich verder zullen ontwikkelen met nog meer focus op de exportmarkt. Het verwaarden via mestkorrels zal verder in omvang toenemen en zorgt voor verdere sluiting van de kringlopen.

Omdat nagenoeg alle pluimveemest wordt verwerkt, kunnen pluimveerechten worden afgeschaft. Het productierechtenstelsel werkt kostprijsverhogend en zet de sector daarmee op een nadelige concurrentiepositie ten opzichte van het buitenland. De komende jaren wil de pluimveesector er aan werken om op termijn te komen tot een situatie zonder pluimveerechten, waarbij toekomstbestendige bedrijfsontwikkeling beter mogelijk wordt, zonder significante groei van de pluimveesector. Mocht de politiek besluiten het stelsel van pluimveerechten tijdelijk te behouden, dan zijn enkele aanpassingen noodzakelijk.

4. Maatschappij en omgeving

De pluimveesector neemt de gezondheid van eigen gezinnen, werknemers en omwonenden serieus. Als er werkelijk sprake is van duidelijke extra risico's met fijnstof, ammoniak en/of geur, dan neemt de sector zijn verantwoordelijkheid om deze risico's te beperken. Daarvoor is een gezamenlijke aanpak nodig van

sector en overheid, met voldoende tijd voor de ondernemers en een juiste afweging van maatregelen en risico's bij bestaande en nieuw te bouwen stallen. Door middel van slimme combinaties van bestaande en nieuwe technieken is de uitstoot van fijnstof door pluimveebedrijven in 2025 significant verminderd. Integrale oplossingen gericht op verbetering van het stalklimaat hebben daarbij de voorkeur.

Voor de internationale voorbeeldfunctie en export van kennis en techniek, is het noodzakelijk om als Nederlandse pluimveesector maatschappelijk geaccepteerd te kunnen ondernemen en innoveren. Verantwoord verder verduurzamen van de pluimveesector vraagt om vrijwillige- en marktinitiatieven in plaats van opgelegde (boven)wettelijke (duurzaamheid)eisen die de continuïteit van de pluimveehouderij in Nederland in gevaar brengen. De overheid faciliteert en de sector ontwikkelt binnen de gegeven kaders.

De erkende brancheorganisaties OVONED en PLUIMNED hebben in 2025 de benodigde bevoegdheden gekregen om enkele gewenste activiteiten voor de pluimveesector uit te voeren. Financiering van innovatie, onderzoek en communicatie is essentieel voor de verdere ontwikkeling van de Nederlandse pluimveesector. Daarmee blijven we wereldwijd een kennisbron en voorbeeldfunctie voor goed, gezond en veilig houden van pluimvee voor de productie van (broed)eieren en pluimveevlees.

1. Omgevingsanalyse

1.1.

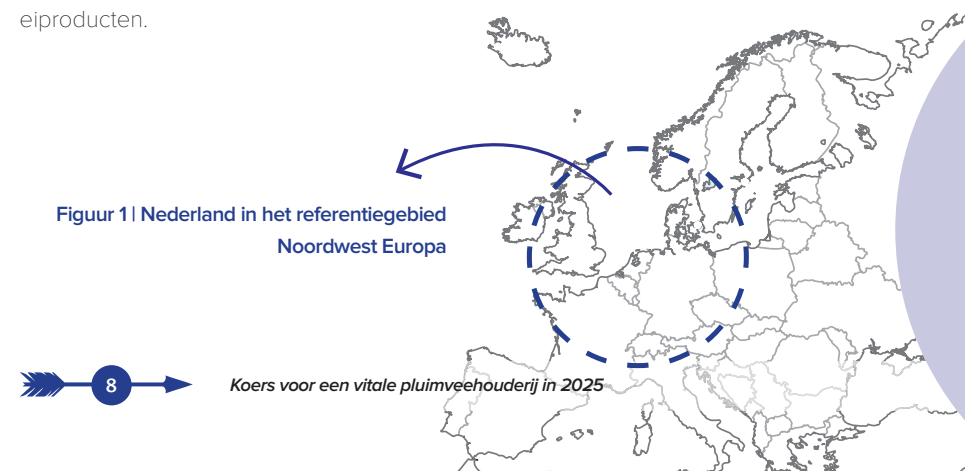
De markt en onze producten

De pluimveesector is de meest veelzijdige dierlijke sector van Nederland en produceert veilig en kwalitatief hoogwaardig voedsel. Binnen de sector worden veel verschillende soorten (broed)eieren en pluimveevlees geproduceerd en verkocht voor zowel de binnenlandse- als exportmarkten. Nederland levert exclusief uitgangsmateriaal voor de mondiale pluimveevlees- en eiproduktie. De Nederlandse broedeieren en eendagskuikens zijn van een constante hoge kwaliteit en worden daar wereldwijd om gewaardeerd en geïmporteerd.

Nederlandse pluimveehouderij produceert pluimveevlees en eieren voor met name consumenten in de ons omringende landen in Noordwest Europa. Deze markt vraagt met name vers pluimveevlees, eieren en eiprodukten van hoogwaardige kwaliteit, waarbij kenmerken als duurzaam geproduceerd met oog voor dierenwelzijn en milieu steeds belangrijker worden. Vers pluimveevlees en eieren worden koelvers getransporteerd en via verschillende afzetkanalen aangeboden. De thuisbereidingsmarkt van consumenten via retailers is en blijft een heel belangrijk afzetkanaal, evenals institutionele- en grootkeukens. In dit Noordwest Europese afzetgebied wordt vooral kipfilet en borstvlies gegeten, wat maar 23% van het geslachte gewicht van het dier is. Voor een goede vierkantsverhouding¹ is export naar overige EU-landen en naar derde landen nodig. Van de geproduceerde eieren wordt 70% vers afgezet; de overige 30% betreft eiprodukten.

Dagelijks zijn voldoende veilig, vers en kwalitatief hoogwaardig pluimveevlees en eieren verkrijgbaar via retail, horeca en institutionele grootkeukens. Pluimveevlees en eieren zijn betaalbare en de best toegankelijke en belangrijkste eiwitbronnen voor de gemiddelde wereldburger, ten opzichte van andere eiwitbronnen. Het eten van pluimveevlees en eieren kent geen beperking vanuit geloofsovertuiging. Ze zijn wereldwijd in het dagelijkse voedingspatroon opgenomen en dragen hierdoor bij aan een gezonde samenleving. Bij stijgende welvaart is historisch gezien altijd sprake geweest van een stijging van de consumptie van dierlijke producten. In veel werelddelen zal dit ook de komende decennia leiden tot een verdere stijging van de wereldwijde consumptie van pluimveevlees en eieren.

Figuur 1 | Nederland in het referentiegebied Noordwest Europa

¹Zo gunstig mogelijk verwaarden van alle delen van een kip en eieren tot producten, zodat zoveel als mogelijk wordt 'geconsumeerd' en daarmee de consumentenprijs in de thuismarkt gunstig kan blijven voor eieren, eiprodukten en kipfilet, als ook producten waar kip in is verwerkt.

In Noordwest Europa is een andere trend op te merken, die zich kenmerkt door bewuster eten van vers en duurzaam geproduceerd voedsel. Het tegengaan van verspilling van voedsel in het algemeen en vlees in het bijzonder is een maatschappelijk speerpunt. Termen als flexitariër zijn ingeburgerd; de gemiddelde consumptie van dierlijke eiwitten is per persoon gedaald. Nadat in de jaren na de Tweede Wereldoorlog huisvrouwen de straat op gingen om te demonstreren voor meer vlees, is de sindsdien ingezette trend voor consumptie van vaker en meer vlees op zijn retour. Kip scoort daarbij relatief gunstig ten opzichte van andere vleessoorten. Maatschappelijke trends als ervaring/beleving en gemak zetten door, waarbij door de week door de consument snel en goedkoop (voorverpakt, gesneden en geportioneerd) eten wordt bereid en in het weekend bijzondere/exclusievere en duurdere gerechten op het menu staan (thuis of in restaurants).

Pluimveevlees en eieren zijn gezonde bestanddelen van een evenwichtig eetpatroon. Sinds 2016 adviseert het Voedingscentrum in hun eetwijzer de Schijf van Vijf om uit de categorie vis, peulvruchten, vlees, ei, noten en zuivel juist te kiezen voor onbewerkt vlees, zoals kipfilet, kipdrumstick, kalkoenfilet en eieren. Onbewerkt² mager vlees past in een gezond eetpatroon, vooral vanwege de eiwitten, vitamines en mineralen. Deze trend zal zich verder doorzetten.

1. Omgevingsanalyse

1.2.

Maatschappelijk geaccepteerd

Pluimveehouders zetten zich in voor maatschappelijke acceptatie van hun bedrijfsvoering en bedrijven. Niets zo frustrerend als steeds weer onderwerp van gesprek te zijn in de publieke opinie. Pluimveehouders nemen verantwoordelijkheid voor de productie van pluimveevlees en (broed)eieren van hoogwaardige kwaliteit, met zorg voor dier, milieu en omgeving. Neemt niet weg dat sociaal maatschappelijke opvattingen over veehouderij in toenemende mate de grenzen bepalen van een vitale pluimveehouderij in Nederland. De pluimveesector probeert door transparantie en open communicatie, innovatie en ontwikkeling van nieuwe houderijsystemen een brug te bouwen met de burger/consument. Basis is de maatschappelijk betrokkenheid en trots in hun dagelijks werk, vanuit intrinsieke motivatie, vakmanschap en passie voor het werken met en voor hun pluimvee.

Politieke voornemens om in 2001 geïntroduceerde pluimveerechten (initieel per 2009 en in latere instantie per

januari 2015) af te schaffen, heeft veel pluimveehouders vanaf 2010 gemotiveerd om te investeren in nieuwe pluimveestallen, die voldoen aan de normen van de Maatlat Duurzame Veehouderij (MDV).

Deze nieuwe huisvestingssystemen zijn een grote stap voorwaarts ten aanzien van dierenwelzijn, verlaging van het energiegebruik en emissies uit de stal. Voor de pluimveehouders is het belangrijk op korte termijn van de Nederlandse overheid te weten of zij de pluimveerechten wil, kan en gaat afschaffen per 1 januari 2018. Door de schaarste aan pluimveerechten worden deze tegen steeds hogere prijzen verhandeld; geld dat noodgedwongen wordt geïnvesteerd in het mogen houden van dieren in plaats van verduurzaming van de productieketen.

De pluimveesector heeft de afgelopen decennia al veel gerealiseerd:

Figuur 2 | Realisatie pluimveesector afgelopen jaren

De sector is hier trots op. Andere resultaten:

Dierenwelzijn

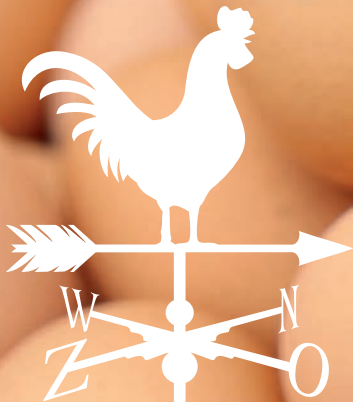
- Ontwikkeling naar alternatieve houderijsystemen voor legkippen vanaf midden jaren '90
- Ontwikkeling van niche markten voor vleeskuikens ('Volwaard') Sectorafspraken over de 'Kip van Morgen' (2013)
- Ontwikkeling naar steeds mildere vormen van snavelbehandeling
- Nieuwe (overdekte) stalconcepten gericht op dierenwelzijn, zoals Rondeel en Windstreekstal

Diergezondheid

- 60% Antibiotica reductie bij vleeskuikens (2015) t.o.v. 2009
- Het gebruik van derde keus middelen (voor de mens kritische middelen) bij vleeskuikens is sinds 2011 met 94% gedaald.
- Goed werkend Early Warning System (EWS) opgezet voor vroeg detectie pluimveeziekten
- Monitoring en reductie van Salmonella (sinds 1996)

Milieu

- 93% van de mest wordt verwerkt, waaronder mestvergisting en -verbranding (Biomassa Centrale in Moerdijk) en gedroogd tot hoogwaardige mestkorrels (sinds 2008)
- Toepassing van systemen voor warmteterugwinning, zonnepanelen, etc. en biomassa gestookte (hout) cv-ketels; energie neutrale stalconcepten.

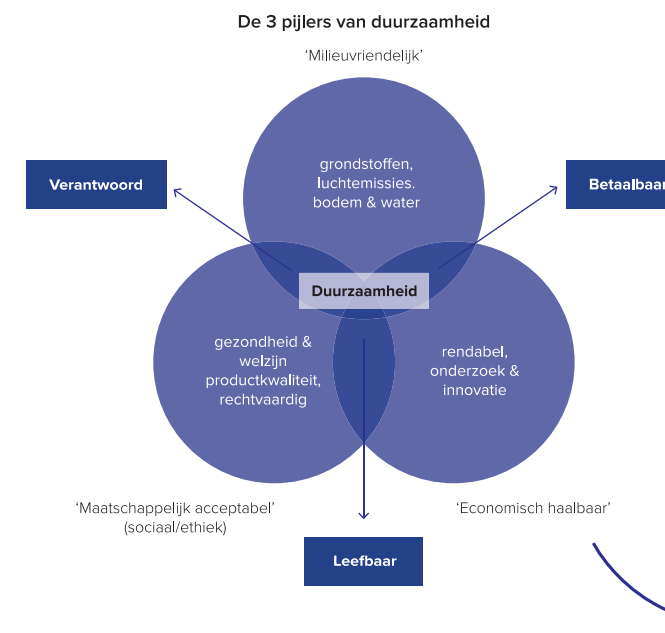
1. Omgevingsanalyse

1.3.

Toekomstbestendig verduurzamen

Toekomstbestendige verduurzaming vindt plaats binnen alle schakels in de productieketens van pluimveevlees en eieren.

Duurzaamheid kent drie pijlers: sociaal, ecologie en economie (people, planet, profit).

Toekomstbestendige duurzaamheid kenmerkt zich door ecologische (milieu), sociaal maatschappelijke (ethische) en economische aspecten met elkaar in balans te brengen en mee te nemen in de ontwikkelingen.

De pluimveehouderij heeft een totale jaarlijkse productiewaarde van ruim **€ 1,5 miljard**. Dit is 6% van de productiewaarde van de land- en tuinbouw. Opgesplitst naar de deelsectoren is de bijdrage van de eiersector **€ 650 miljoen** en van de pluimveevleessector **€ 850 miljoen**³. In 2015 heeft Nederland ongeveer **2.130 pluimveebedrijven**. Dat zijn ca. 1.055 bedrijven met (opfok)leghennen, 610 vleeskuikenbedrijven, 385 (opfok)vermeerderingsbedrijven, 40 eenden- en 40 kalkoenbedrijven⁴. Er worden ongeveer 35 miljoen leghennen en 47 miljoen vleeskuikens in Nederland gehouden⁵.

Het aantal bedrijven in de primaire Nederlandse pluimveesector is van 2000 tot 2015 gehalveerd, terwijl het aantal stuks pluimvee dat in Nederland wordt gehouden nagenoeg gelijk is gebleven. In **15 jaar** tijd is het aantal pluimveehouders afgenomen van **4.140** naar **2.130**, maar is de gemiddelde bedrijfsomvang verdubbeld van circa **26.000 dieren** naar een kleine **50.000**. Schaalvergroting en specialisatie zijn het gevolg van het landbouwbeleid en marktontwikkelingen welke focus op efficiency noodzaakten.

³Bron: LEI, www.agrimatie.nl

⁴Bron: KIP-systeem AVINED.

⁵Bron: gecombineerde opgave CBS.

De dominante bedrijfsvorm in Nederland is het zelfstandige (veelal familie) bedrijf. Deze charme en zelfstandigheid hebben als nadeel dat ketenregie ontbreekt. Idealiter zou de margeverdeling op basis van waarde-toevoeging worden gedaan. Op kleine schaal zijn in het verleden met wisselend succes, (korte) ketenconcepten geïntroduceerd, waar een dergelijke wijze van margeverdeling wordt toegepast. Toekomstbestendige verduurzaming borduurt voort op vraag gestuurde concepten (veelal ingevuld vanuit ketenintegraties).

Alle schakels in de keten hebben elkaar nodig om op een duurzame en sociaal maatschappelijk geaccepteerde wijze veilig en voedzaam pluimveevlees en eieren te produceren, met reële marges voor iedere schakel. Dit is niet alleen een diep gekoesterde wens van de pluimveebedrijven en hun voor- en na-schakels in de keten, maar dit is ook essentieel voor een gezond toekomstperspectief van de periferie, zoals producenten van pluimveevoeders, stalinrichtingen, kennis- en onderzoeksinstituten, etc..

Het totale cluster van bedrijven in de pluimveesector (inclusief toeleverende en verwerkende bedrijven) vertegenwoordigt een omzet van **ca. € 5,5 miljard** per jaar. De periferie is met name zeer succesvol in het exporteren van kennis en techniek. De werkgelegenheid was **38.500 arbeidsjaren**. Veel arbeidsplaatsen en gezinsinkomens zijn daarmee afhankelijk van de Nederlandse pluimveehouderij.

De kennis en technieken die succesvol worden geëxporteerd, zijn mede ontwikkeld dankzij opdrachten en financiering vanuit de primaire pluimveehouderij in Nederland. Continuering van onderwijs en scholing van medewerkers, onderzoek, ontwikkeling, praktijktesten en uitrollen van nieuwe methoden en technieken heeft ook grote waarde voor het wereldwijd goed, gezond en duurzaam houden van pluimvee. Financiering van onderzoek lukt alleen als de pluimveesector via een algemeen verbindend verklaring van de overheid de mogelijkheid krijgt om via OVONED en PLUIMNED collectief financiële middelen bijeen te brengen. OVONED en PLUIMNED zijn de erkende brancheorganisaties van de pluimveesector, waarbij een aantal gezamenlijke activiteiten via AVINED worden uitgevoerd.

Toekomstbestendige verduurzaming van de pluimveesector is zeer relevant. In lijn met politieke en maatschappelijke voorkeuren zijn vier thema's gedefinieerd, waarlangs de sector zijn ambities en doelen wil gaan realiseren. In het volgende hoofdstuk wordt op elk van de thema's ingegaan.

Het betreft:

1. **Veelzijdig en marktgericht;**
2. **Gezond voor mens en dier;**
3. **Energie en milieu;**
4. **Maatschappij en omgeving.**

2. Thema's vitale toekomst pluimveesector 2025

2.1.

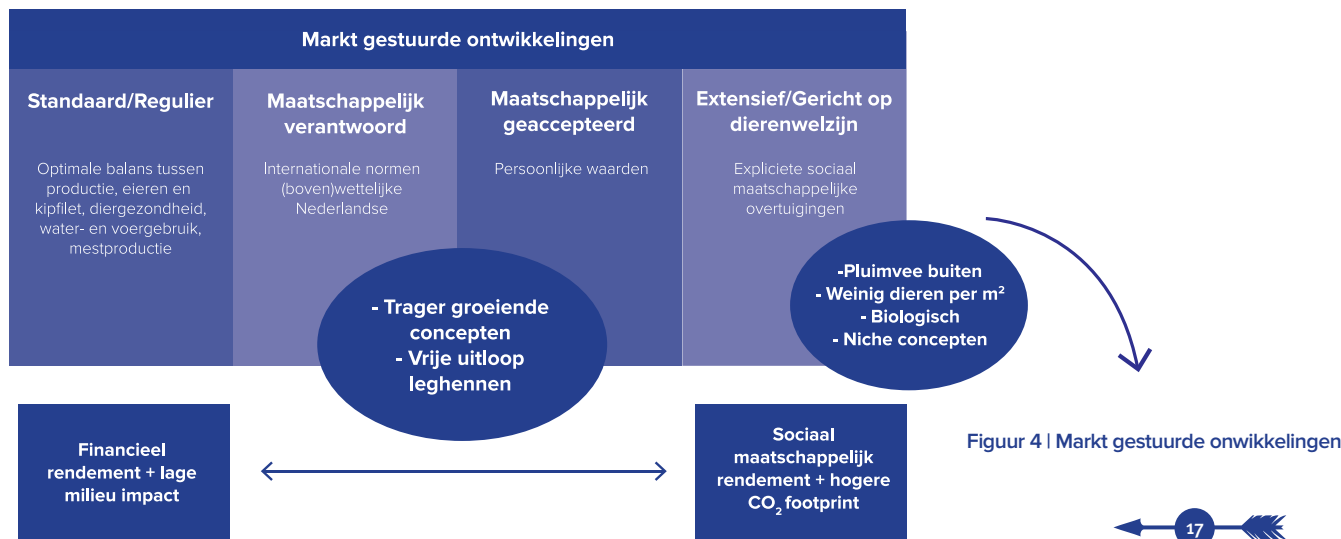
Veelzijdig en marktgericht

Door het vakmanschap en ondernemerschap van de Nederlandse pluimveehouders loopt de sector wereldwijd steeds voorop. De pluimveesector innoveert voortdurend in de bedrijfsvoering, maar anticipeert ook op politiek en maatschappelijk gewenste ontwikkelingen. Ondernemers worden door de markt gestimuleerd verder te verduurzamen. Dat werkt beter en is bestendiger dan afdwingen via wetgeving van de overheid. Er is ruimte voor ondernemers om zich te onderscheiden via nieuwe vormen van houden van pluimvee, de zogenaamde concepten, waarbij de markt de hogere kostprijs betaalt.

Het afgelopen decennium is het assortiment aan pluimveevlees en eieren sterker gegroeid dan de 50 jaar daarvoor. Dat zal naar verwachting doorgaan. Diverse ontwikkelingen in huisvestingsystemen, inclusief uitlooptmogelijkheden, de pluimveefokkerij en voerkeuze hebben het aantal vormen van houden van pluimvee sterk doen toenemen. De markt schuift

op van standaard/regulier (waarbij efficiency het belangrijkste speerpunt was) naar meer extensieve pluimveehouderij, om tegemoet te komen aan expliciete overtuigingen van een deel van de Nederlandse en in toenemende mate ook Noordwest Europese bevolking.

Toekomstbestendige verduurzaming wordt versneld wanneer de markt bereid is de meerkosten te vergoeden. Dat wil zeggen dat er afzetkanalen zijn die de hogere kostprijs van bepaalde verduurzamingsinitiatieven doorrekenen in de meerprijs voor de consument. Bij verduurzaming in de veehouderij wordt vaak als eerste gedacht aan dierenwelzijn. Echter meer dierenwelzijn leidt vaak tot een grotere impact op het milieu, met een hogere CO₂ footprint. Dat voelt vaak als een spagaat: welzijn versus milieu. Milieuaspecten zijn onderdeel van het streven naar verdere verduurzaming, maar dan moet de markt wel bereid zijn om ook daarvoor de meerkosten te vergoeden.

In 2025 kenmerkt de sector zich door transparantie en heldere communicatie, waar in paragraaf 2.4.1. verder wordt ingegaan. Het aantal korte ketens, zoals Rondeel en Novipluim, is groter dan nu, waardoor marktconcepten met een persoonlijk verhaal een normaal verschijnsel zijn in supermarkten en restaurants. Een verhaal over het leven van het dier en de boer die het dier verzorgt zal een koopargument zijn. De verschillende productiemogelijkheden (en huisvestingsystemen) die binnen de EU wettelijk zijn toegestaan, zijn ook in Nederland geaccepteerd, om zowel de binnenlandse- als de exportmarkten goed te kunnen blijven beleveren.

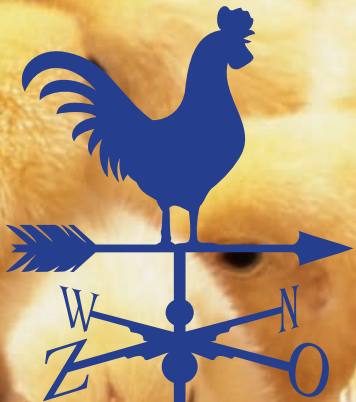
De Nederlandse pluimveehouder heeft last van een ongelijk speelveld. Door vrijhandelsverdragen met derde landen (zoals Oekraïne en de Verenigde Staten), waar lagere standaarden gelden voor dierenwelzijn, milieu, arbeidsomstandigheden en medicijngebruik, staat de verduurzaming van de pluimveesector in Nederland onder druk. Door de Europese grenzen in toenemende mate te openen voor (producten met) pluimveevlees en eieren van lagere standaarden, kan de Europese afzetmarkt worden verstoord, wat zal leiden tot lagere marktprijzen en daarmee een concurrentienadeel voor de Europese producenten. Een gelijk speelveld met dezelfde productievoorwaarden is nodig voor de Nederlandse pluimveehouders. Stempelplicht op het productiebedrijf voor alle eieren, welke geproduceerd of ingevoerd worden in de EU, is hierbij noodzaak. In de bestaande situatie worden in het buitenland (zowel binnen als buiten de EU) gehouden (en geslachte) dieren in Nederland verwerkt tot pluimveeproducten en vervolgens als Europees en/of Nederlands pluimveevlees vermarkt. Wij willen naar een situatie waarin uitsluitend in

Nederland gehouden pluimvee als Nederlands pluimveevlees op de markt verschijnt. Etikettering met 'land van herkomst', zijnde het land waar het dier heeft geleefd is daarvoor noodzakelijk. Pluimvee dat volgens de hogere Nederlandse standaarden is gehouden, kan dan onderscheidend als Nederlands kwaliteitsproduct op exportmarkten en in de Nederlandse retail worden aangeboden.

2.1.1. Eerlijke verdeling van de marge

Bij 'fair trade' wordt vaak gedacht aan producten van boeren in landen ver van Nederland. Maar ook voor de pluimveebedrijven in Nederland moet door 'Dutch fair trade' sprake zijn van een eerlijke beloning voor het goed verzorgen van kippen voor de productie van pluimveevlees en eieren, met aandacht voor het milieu. Alle schakels in de keten onderkennen dat zij elkaar nodig hebben. Voorwaarde is een eerlijke verdeling van marges. De pluimveehouder heeft een centrale rol in de keten, voor transparantie en herkenbaarheid, maar ook om snel te kunnen anticiperen op marktontwikkelingen. Voor alle schakels in de keten is een reëel langjarig verdienmodel mogelijk, zolang tijdig en in voldoende mate wordt ingespeeld op veranderende wensen van de consument. Dit is essentieel om gedane investeringen terug te verdienen en ook naar de toekomst toe te kunnen blijven investeren.

Het betreft investeringen in met name nieuwe vormen van huisvesting van pluimvee, die beantwoorden aan maatschappelijke wensen voor dierenwelzijn, milieu en uiteraard kwaliteit van pluimveevlees en eieren. Dit kan alleen met een goed inkomen voor alle schakels in de keten.

2. Thema's vitale toekomst pluimveesector 2025

2.2.

Gezond voor mens en dier

Pluimveevlees en eieren vormen een gezonde basis voor gebalanceerd en voedzaam eten. Pluimveehouders werken dagelijks met en voor hun dieren om hen gezond te houden en met de wijze waarop zij hun pluimveebedrijven runnen zo weinig mogelijk hinder voor de omgeving en milieu te veroorzaken. Gezond voor mens en dier is daarbij het credo.

2.2.1. Voedselveiligheid

Voedselveiligheid en volksgezondheid zijn en blijven het vertrekpunt voor de productie en consumptie van pluimveevlees en eieren. Het grootste gedeelte van de sector is aangesloten bij het Nederlandse Integrale Keten Beheersingssysteem (IKB) van de pluimveesector en/of andere buitenlandse kwaliteitssystemen. De verschillende schakels van de keten worden door een onafhankelijke auditor gecontroleerd, waarmee de kwaliteit van werken en de voedselveiligheid wordt geborgd. Overheidscontroles hoeven daardoor minder plaats te vinden. Daarnaast vindt toezicht op de controles plaats door de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA). De sector blijft proactief werken aan bewaken en verbeteren van de voedselveiligheid door periodiek herijken en, indien nodig, bijstellen van de processen en protocollen. De sector heeft jaren geleden al zijn verantwoordelijkheid genomen en succesvol programma's opgezet om de aanwezigheid van Salmonella en Campylobacter te minimaliseren. De sector blijft actief zoeken naar mogelijkheden om de huidige besmettingspercentages nog verder te reduceren.

2.2.2. Pluimveegezondheid

Gezond pluimvee is de basis voor een gezonde sector, gezonde bedrijven en kwalitatief hoogwaardig pluimveevlees en eieren. De pluimveesector monitort intensief op dierziekten. Daar blijft de sector in investeren door ambitieuze innovatie- en onderzoekprogramma's (inclusief sectorbudget), om nieuwe of dreigende pluimveeziekten te kunnen onderzoeken.

Een goede pluimveegezondheid is de basis voor het terugdringen van het antibioticagebruik. Diverse ontwikkelingen (nieuwe stalsystemen en technieken, management, voer, fokkerij) dragen bij aan verdere verlaging van het antibioticagebruik. Voorschrijven van antibiotica wordt uitsluitend gedaan door (onafhankelijke) geborgde pluimveedierenartsen. Antibiotica wordt alleen op verantwoorde en curatieve wijze ingezet. De sector volgt ontwikkelingen op de voet voor alternatieve behandelwijzen van dierziekten. Een EU-registratie van vaccins en diergeneesmiddelen is gewenst om meer vaccins en diergeneesmiddelen tegen lagere kosten beschikbaar te laten komen. Dit is met name voor kleinere deelsectoren van belang, waar goede vaccins in Nederland soms niet beschikbaar zijn vanwege de kosten voor registratie. In 2025 is het antibioticagebruik in de pluimveesector verminderd tot een reëel minimum en zijn er geen pluimveehouders meer die structureel veel antibiotica gebruiken. Hiermee is de Nederlandse pluimveehouderij wederom een wereldwijde voorloper.

Het maakt dat voor Nederlands pluimveevlees en (broed) eieren, die al als zeer hoogwaardig stonden aangeschreven, er een unique selling point bij is gekomen voor hun wereldwijde marketingpropositie.

De pluimveesector wordt helaas met enige regelmaat geconfronteerd met een uitbraak van Aviaire Influenza (AI), die mogelijk via wilde vogels in de pluimveesector wordt geïntroduceerd. Meestal worden positieve pluimveekoppels gevonden via het monitoringsprogramma dat door de sector zelf is opgezet. Die aanpak is effectief. Voor de bestrijding van AI heeft de sector een Diergezondheidsconvenant met de overheid afgesloten. In dat convenant zijn met de andere veehouderijsectoren en het ministerie van EZ afspraken gemaakt over de verdeling van kosten die samenhangen met dierziekte-uitbraken, waaronder AI. De sector wil dat het principe ‘wie betaalt, bepaalt’ meer wordt toegepast en er sneller en meer inzicht wordt gegeven in gemaakte bestrijdingskosten. Voor behoud van draagvlak bij de achterban is dat essentieel. De sector denkt dat de bestrijding efficiënter kan en wil daarvoor meer inspraakmogelijkheden krijgen.

2.2.3. Natuurlijk gedrag pluimvee

Bij nieuw- en verbouw van stallen wordt bij de inrichting expliciet rekening gehouden met het natuurlijk gedrag van de dieren. De ambitie is dat ingrepen bij pluimvee in 2025

niet meer worden uitgevoerd, mits het achterwege laten van een ingreep geen groter risico vormt voor dierenwelzijn, dan de ingreep zelf. De huidige ontwikkelingen laten zien dat een snelle omslag gemaakt kan worden als de vraag uit de markt komt én de hogere kostprijs ook door de markt betaald wordt. Een wettelijk verbod werkt minder stimulerend en heeft tot gevolg dat de markt de hogere kostprijs niet meer vergoed. Het dwingt pluimveehouders die minder snel kunnen omschakelen (bijv. door hun managementomstandigheden) tot grote risico's, voor henzelf (financieel) en voor het welzijn van hun dieren. Wat meer tijd voor omschakelen biedt deze beperkte groep pluimveehouders een oplossing.

Er wordt wereldwijd veel onderzoek gedaan om het geslacht van het kuiken al in een (zeer) vroeg stadium van het broedproces of zelfs vóór het broedproces te bepalen. Daardoor kan in de komende jaren een in de praktijk toepasbaar systeem beschikbaar komen waarmee het doden van eendagshaantjes niet meer nodig is. Dit draagt wereldwijd bij aan een meer diervriendelijke pluimveehouderij.

De vleeskuikenouderdiersector werkt met het onderzoeks project ‘Breeders in Balance’ aan verduurzaming van het houden van vermeerderingsdieren, waarbij integraal aandacht is voor dierenwelzijn, diergezondheid, economie en milieu.

2.2.4. Ketenkwaliteitssysteem

Wereldwijd is IKB het enige kwaliteitssysteem dat alle schakels omvat die betrokken zijn bij de productie van pluimveevlees en eieren, van fokkerij tot verwerking. Het IKB-keurmerk borgt dat wordt voldaan aan de wettelijke en bovenwettelijke eisen voor onder andere registratie, veevoer, dierenwelzijn, medicijngebruik, hygiëne, voedselveiligheid en transport van levende dieren. Het vangen, laden en transport van pluimvee moet altijd zorgvuldig plaatsvinden en tijdens het transport moet het welzijn van de dieren geborgd zijn. Met de juiste, beschikbare transportmiddelen en –faciliteiten is dat goed mogelijk en is er geen reden om de wettelijke EU-voorschriften nationaal verder aan te scherpen.

IKB omvat een systeem voor de registratie van kip en eieren in alle stadia van de pluimveevlees en ei-productieketen, van begin (ei) tot aan (het bord van) de consument. In elke fase is bekend wat er in de voorgaande fase is gebeurd. Van het eindproduct kan zo volledige traceerbaarheid en kwaliteitscontrole worden

gegarandeerd. De controles zijn onafhankelijk en geborgd (ISO/IEC 17065). Het systeem is efficiënt ingericht, waarbij het principe ‘streng doch rechtvaardig’ wordt gehanteerd.

Binnen IKB zijn initiatieven en ambities vanuit de sector leidend, in plaats van wettelijke maatregelen. De sector streeft met IKB continu naar verdere kwaliteitsverbetering en wil met IKB de leidende positie in Europa behouden. De overheid moet overtuigd zijn van de kwaliteit en het hoge niveau van IKB, zodat de Nederlandse overheid minder hoeft te controleren. De Nederlandse pluimveesector neemt hiermee aantoonbaar zijn verantwoordelijkheid en via zelfregulering en risicogericht toezicht op controle door de NVWA is de handhaving ook goed georganiseerd.

2. Thema's vitale toekomst pluimveesector 2025

2.3.

Energie en milieu

De sector is op weg naar een emissiearme pluimveehouderij. De pluimveehouders in Nederland hebben grootschalig geïnvesteerd in voorzieningen die de huisvesting van hun dieren een gunstig energierendement hebben gegeven. Op het vlak van milieuprestaties hebben bepaalde verduurzamingsinitiatieven (merendeels ingegeven vanuit dierenwelzijnsaspecten) in eerste instantie geleid tot een lichte verslechtering van de prestaties, maar waar in tweede instantie goede kringloopoplossingen voor een uiteindelijke verbetering zorgen.

2.3.1. Sluiten kringlopen

Binnen de ketens worden de kringlopen van deelsectoren daar waar mogelijk gesloten, om op een verantwoorde manier om te gaan met grondstoffen, alsook bij- en restproducten van het productieproces. Zo worden waardevolle fosfaten geproduceerd, die buiten de Nederlandse landbouw in toenemende mate worden afgezet.

De samenstelling van pluimveevoeders is voortdurend aan veranderingen onderhevig, afhankelijk van beschikbaarheid van grondstoffen en actuele inzichten over de meest optimale effecten op gezondheid en prestaties van het pluimvee, in combinatie met marktvragen. Uitgangspunt is dat grondstoffen die voor humane consumptie geschikt zijn, niet als diervoeder worden gebruikt en dat wat voor humane consumptie niet geschikt is, juist wordt aangewend in diervoeders. Ongeveer 40% van de grondstoffen voor pluimveevoer bestaat uit bijproducten uit de voedingsmiddelenindustrie. Een kip eet

nagenoeg alles, waardoor de pluimveesector een belangrijke rol speelt in verduurzamen van voedselkringlopen. De vooralsnog relatieve afhankelijkheid van niet Europese bronnen van sojaeiwit in pluimveevoer staat ter discussie, al importeert de Nederlandse diervoedersector in zijn totaliteit minder dan 1% van de wereldproductie aan soja⁶. De Nederlandse diervoedersector produceert diervoeders met soja dat voldoet aan de FEFAC Soy Sourcing Guidelines: Europees opgestelde eisen waaraan duurzame soja moet voldoen. Zo is een standaard niveau van duurzaamheid gewaarborgd voor alle soja die gebruikt wordt door de Nederlandse diervoederindustrie. De FEFAC Soy Sourcing Guidelines worden regelmatig geëvalueerd en zo nodig aangescherpt. De Guidelines zouden in alle Europese landen de basis moeten zijn bij de productie van diervoeders. Verdere verduurzamingsinitiatieven worden gestimuleerd en waar verantwoord (voor de gezondheid van mens en dier) en haalbaar ook toegepast door de sector. Vooral toepassing van alternatieve grondstoffen heeft prioriteit. De focus ligt op verantwoorde toepassing en herinductie van dierlijke eiwitten waaronder insecten, alsook toepassing van voor humane consumptie geproduceerde voedingsmiddelen die daarvoor niet meer geschikt zijn, maar nog prima geschikt zijn in diervoeders. Hierbij kan gedacht worden aan brood, koekjes en ontbijtgranen.

Voor gebruik van dierlijke eiwitten is een andere politiek bestuurlijke zienswijze nodig. Inmiddels is meer dan 65% van de gebruikte grondstoffen in diervoeder een verwaard of hergebruikt bestanddeel. Op vele terreinen wordt bijgedragen aan verdere verduurzaming van de pluimveehouderij en het sluiten van de kringlopen bij productie en consumptie van voedingsmiddelen.

2.3.2. Klimaat

Bij de productie van pluimveevlees en eieren wordt CO₂ geproduceerd. De sector gaat zich inzetten om dit te reduceren door maatregelen te nemen op het gebied van diergezondheid, energieverbruik en het sluiten van kringlopen. Gezondere dieren presteren efficiënter, wat weer bijdraagt aan verlaging van de CO₂-uitstoot. De sector onderschrijft de afspraken in het agroconvenant Schoon en Zuinig tot 2020 en streeft er naar om op een verantwoorde wijze voor producent en consument de uitstoot van CO₂ en de overige broeikasgassen met 30% te verminderen en dat de agrarische sector een derde deel van alle duurzame energie levert. De sector zal ook na 2020, met de dan beschikbare innovaties, de lijn naar 2025 doortrekken en verder verduurzamen gericht op CO₂ en broeikasgasreductie.

Ondanks dat de pluimveesector zijn mestafzet al bijna een decennium op orde heeft, wordt door milieuorganisaties nog immer kritisch naar de verwerkingsvormen gekeken. De sector draagt echter bij aan bereiken van de politieke doelstelling om minder fossiele brandstoffen en meer uit herwinbare energiebronnen (zoals mest) te benutten. De sector spant zich

in en wil op dat vlak ook verplichtingen aangaan om geleidelijke overgang van technologische mogelijkheden in te zetten. Composteren is een optie, mits de markt voor gecomposteerde pluimveemest tijdig en voldoende gestimuleerd kan worden. Zoals eerder aangegeven gaan de marktontwikkelingen steeds verder in de richting van meer houderijsystemen met meer aandacht voor dierwelzijn. Dat betekent dat we met de ecologische footprint echter veelal een ongunstiger richting op gaan.

2.3.3. Energieneutraal

Op sectorniveau is de pluimveesector in 2025 energieneutraal. De pluimveesector levert energie via de verwerking van pluimveemest, maar ook via zonnepanelen op daken van stallen. Daarnaast benut een deel van de sector veelvuldig hernieuwbare energiebronnen, waaronder warmteterugwinning uit de stal en warmteopslag in de bodem, hout(snipper) gestookte verwarmingssystemen en windmolens (in de nabijheid) van pluimveebedrijven.

Pluimveemest is geschikt als brandstof voor energieopwekking. In 2025 wordt 1/3 van de pluimveemest ingezet als brandstof en 2/3 vindt afzet in het buitenland als hoogwaardige mestkorrels. De as die bij de verbranding over blijft wordt in gepelletiseerde vorm als vervanger van kunstmest geëxporteerd, omdat wereldwijd de behoefte aan hoogwaardige meststoffen toeneemt. Daarnaast kan pluimveemest via vergisting energie leveren en worden de overgebleven mineralen hergebruikt om bijvoorbeeld compost te verrijken.

Mondiaal gezien dreigt een fosfaattekort, wat eerder een limiterende factor kan zijn voor economische ontwikkelingen dan een tekort aan fossiele brandstoffen. Fosfaten en kali zijn essentieel om de bodem te verrijken voor de wereldwijde groeiende behoefte aan plantaardig voedsel voor mens en dier. De mijnen met fosfaaterts liggen vrijwel allemaal buiten de EU. Pluimveemest vormt een natuurlijke fosfaatbron en is:

- Een belangrijke component van de sluitende sectorkringloop en beantwoordt aan de uitgangspunten van 'Cradle to Cradle': grondstoffen die worden gebruikt, kunnen volledig hergebruikt worden zonder hun waarde te verliezen.
- Een herwinbare energiebron die bijdraagt aan het realiseren van de doelstellingen die Nederland heeft ten aanzien van benutting van duurzame energie.

2.3.4. Fosfaatproductie en pluimveerechten

In 2016 komt circa 93% van de Nederlandse pluimveemest al niet op Nederlandse bodem. In toenemende mate worden mestkorrels geproduceerd en duurzame energie opgewekt vanuit pluimveemest. De productie van fosfaten is daarmee voor de pluimveesector niet langer een probleem, omdat verwerking effectief en efficiënt plaats vindt. Kippenmest is geen afvalstroom, maar een waardevol product, dat o.a. als grondstof dient voor organische meststoffenindustrie. De pluimveesector draagt de verantwoordelijkheid om er voor te zorgen dat de verwerking en afzet van pluimveemest ook in 2025 voor ten minste 95% buiten de Nederlandse landbouw plaatsvindt. Om aan de Europese normen vanuit de nitraatrichtlijn te kunnen voldoen

is het voor Nederland heel belangrijk dat de pluimveesector mestverwerking zo snel, adequaat en omvangrijk heeft weten te realiseren.

Ter bescherming van de Nederlandse bodem en om het mestoverschot in te perken en te reguleren zijn indertijd pluimveerechten in het leven geroepen. Binnen het pluimveerechtenstelsel was de afgelopen decennia geen uitbreiding van de sector mogelijk (met uitzondering van enkele tijdelijke ontheffingen). Tijdens de derogatieonderhandelingen met de Europese Unie is door de Nederlandse overheid geen onderscheid gemaakt tussen sectoren. Nederland heeft in 2005 met de EU afgesproken dat de fosfaatproductie in Nederland voor alle veehouderijsectoren niet boven het niveau van 2002 mag uitkomen, in ruil voor derogatie ten behoeve van andere dierlijke sectoren dan de pluimveehouderij. Tot aan de derogatieafspraken van 2018 is verwerking geen onderdeel van de Europese afspraken. Nederland mag de verwerkte tonnages aan mest (en fosfaat) niet aftrekken van de hoeveelheid geproduceerde kilo's fosfaat. Echter, door de goede en grootschalige verwerkingsmogelijkheden van Nederlandse pluimveemest komt er niet of nauwelijks pluimveemest op Nederlandse bodem. Aftrek van deze tonnages is daarmee gerechtvaardigd. De productie van pluimveemest is immers geen bedreiging voor de grondwaterkwaliteit in Nederland, maar is juist een waardevol exportproduct en duurzame energiebron. In 2025 wordt 95% van de pluimveemest rechtstreeks afgevoerd naar een verwerkende onderneming in binnen- of buitenland.

In het zesde actieprogramma nitraatrichtlijn wordt daarom verwerking van fosfaten meegenomen en op deze wijze geadmistreerd en geborgd; productie van fosfaat is slechts een probleem wanneer geen goede verwerkingsmogelijkheden ter beschikking staan.

Richting 2025 is de verwachting dat de mest-afzetketens zich verder zullen ontwikkelen met nog meer focus op de exportmarkt. Het verwaarden via mestkorrels zal verder in omvang toenemen. Tot nu toe is er een groeiemarkt voor korrelmest. Na 2018 zal de Biomassa Centrale (BMC) vrijer zijn in de keuzes van grondstoffen voor de productie van groene stroom en hergebruik van mineralen. De verwachting is dat relatief meer vleeskuikenmest als grondstof wordt gebruikt, terwijl leghennenmest wordt ingezet als grondstof voor mestkorrels.

Het pluimveerechtenstelsel is indertijd ingesteld om de mestproductie te reguleren, ter bescherming van de Nederlandse bodem. Omdat nagenoeg alle pluimveemest wordt verwerkt, kunnen pluimveerechten worden afgeschaft. Het productierechtenstelsel werkt kostprijsverhogend en zet de sector daarmee op een nadelige concurrentiepositie

ten opzichte van het buitenland. De komende jaren wil de pluimveesector er aan werken om op termijn te komen tot een situatie zonder pluimveerechten, waarbij toekomstbestendige bedrijfsontwikkeling beter mogelijk wordt, zonder significante groei van de pluimveesector.

Mocht de politiek besluiten het stelsel van pluimveerechten tijdelijk te behouden, dan zijn enkele aanpassingen noodzakelijk. Een van deze aanpassingen is dat alleen actieve pluimveehouders rechten kunnen verlezen, tot maximaal 25% van hun totaal aantal rechten in eigendom. Inactieve pluimveehouders (stoppers) moeten hun rechten binnen 12 maanden na bedrijfsbeëindiging verkopen via een systeem van rechtstreekse aan- en verkoop (zonder tussenkomst van handelaren). Vraag en aanbod kunnen dan beter op elkaar worden afgestemd, tegen een reële prijs waardoor minder geld de sector uit vloeit.

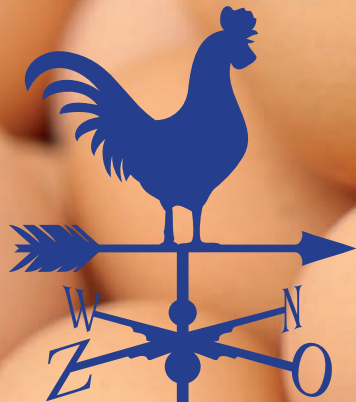
Een andere voorwaarde is dat bestaande ontheffingen (zoals POR 1 en 2, Golden Harvest en Zuiver Ei) naar permanente rechten, c.q. blijvende productieruimte voor de sector worden omgezet.

2.3.5. Op weg naar een emissiearme pluimveehouderij

Voor de volksgezondheid is het essentieel dat fijnstof en andere emissies van pluimveebedrijven zoveel als mogelijk worden gereduceerd. Dit is mede van belang vanwege de uitstoot van bio-aerosolen, die zich benedenwinds van stallen kunnen verspreiden. Het RIVM heeft onderzoek gedaan naar de risico's voor de volksgezondheid van omwonenden van veehouderijbedrijven⁷. Bij mensen die binnen 1 kilometer van veel (pluim)veehouderijstallen wonen is een 10% verhoogde prevalentie van pneumonie geconstateerd ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Ook is een rapport van WUR, IRAS en UU verschenen over endotoxinemetingen en verspreiding, waarin geconcludeerd wordt dat de huidige maatregelen tegen geur en fijnstof onvoldoende bescherming bieden, met name bij omwonenden van pluimveestallen. Overigens is de uitstoot van fijnstof de afgelopen jaren verhoogd vanwege de ontwikkeling richting maatschappelijk gewenste diervriendelijke stallen. De pluimveesector neemt de gezondheid van omwonenden, werknemers en eigen gezinnen serieus. Als werkelijk sprake is van duidelijke extra risico's dan neemt de pluimveesector zijn verantwoordelijkheid om deze risico's te beperken.

Daarvoor is een gezamenlijke aanpak van sector en overheid benodigd, met voldoende tijd voor de ondernemers en een juiste afweging van maatregelen en risico's bij bestaande en nog nieuw te bouwen stallen.

Door middel van slimme combinaties van bestaande en nieuwe technieken is de uitstoot van fijnstof, ammoniak en geur door pluimveebedrijven in 2025 significant verminderd. Primaire doel is het stalklimaat te verbeteren, omdat daarmee niet alleen de leef- en werkomgeving van de omwonenden verbetert, maar ook die van de pluimveehouder zelf, zijn medewerkers en gezin en voor de dieren in de stal. Integrale verduurzaming is daarbij het doel, opdat ongewenste neveneffecten zoveel als mogelijk kunnen worden voorkomen en bij voorkeur meerdere problemen met één maatregel kunnen worden aangepakt. Hierbij valt te denken aan maatregelen die zowel fijnstof, endotoxinen als ammoniakemissies en geur kunnen reduceren. Vanuit de sector is het initiatief genomen om middels onderzoek en met betrokkenheid van diverse op dat vlak vooraanstaande innovatieve bedrijven, in de komende jaren te komen tot een emissiearme pluimveehouderij. Er wordt gekeken naar effectieve en efficiënte technologische oplossingen voor zowel nieuwbouw als bestaande stallen.

2. Thema's vitale toekomst pluimveesector 2025

2.4.

Maatschappij en omgeving

In discussies over de (toekomst van de) pluimveehouderij worden rationele argumenten en objectieve feiten vermengd met aannames en persoonlijke emoties en overtuigingen. Maatschappelijke waarden worden door milieu- en dierenwelzijnsorganisaties beïnvloed, door bepaalde aspecten van veehouderijssystemen negatief te belichten. De pluimveesector heeft onvoldoende op deze ontwikkeling en aantijgingen geanticipeerd en gecommuniceerd. Het (politiek en sociaal) maatschappelijk draagvlak is een belangrijke randvoorwaarde voor een vitale toekomst van de pluimveehouderij. In het verleden werden wetenschappelijke inzichten en technische oplossingen gebruikt in de dialoog met consument en maatschappij, zoals mestverwerking, hoeveelheid leefruimte per dier en voerconversies. Hierdoor is als het ware een kloof ontstaan tussen de sector en de maatschappij. Dierenwelzijn bepaalt in sterke mate de maatschappelijke opvatting over de sector. Deze wordt positief beïnvloed door eerlijke beelden en oprechte verhalen over wat gedaan wordt om het leven van kuikens, kippen, kalkoenen en eenden waardevoller en aangenamer te maken met zo min mogelijk belasting van het milieu.

2.4.1. Transparantie en communicatie

De pluimveesector wil maatschappelijk betrokken en continu in dialoog met burgers en de maatschappij zijn. Dat gebeurt landelijk met maatschappelijke organisaties, overheid en politiek, maar in toenemende mate ook lokaal en regionaal met burens, scholen, gemeente en provincie. De pluimveesector moet een vanzelfsprekend onderdeel van de samenleving

zijn. Pluimveehouders staan midden in de samenleving en vertellen burgers en consumenten graag wat ze doen, waarom ze het zo doen en wat dat betekent voor de dieren en omgeving. De sector stelt zich daarnaast altijd open voor verbeteringen. De sector is transparant en biedt de burger via moderne (technische) communicatiemiddelen, open dagen en bij zichtstallen de mogelijkheid te kijken wat zich op het pluimveebedrijf en in de stallen afspeelt. De traceerbaarheid van voedsel is voor consumenten belangrijk. Pluimveevlees en eieren met een persoonlijk verhaal van de pluimveehouder waar de producten vandaan komen. Voor eieren is dat in 2016 via de ei-code app al mogelijk. Doorontwikkeling is in volle gang en ook voor pluimveevlees zijn goede mogelijkheden om 'kip op maat-concepten' duidelijk (en traceerbaar) te vermarkten. Collectief gefinancierde communicatie met burger en consument is daarbij essentieel. Politieke opvattingen over voorwaarden voor afgeven van algemeen verbindend verklaringen dienen hiervoor te worden verruimd. In 2025 kunnen de erkende brancheorganisaties OVONED en PLUIMNED hun taken beter uitvoeren doordat de daarvoor benodigde bevoegdheden door de overheid zijn verleend.

2.4.2. Bedrijfsontwikkeling en experimenteerruimte

De Nederlandse pluimveehouderij is voorloper in de wereld op het gebied van dierenwelzijn, milieutechniek, innovatie en ontwikkeling. Dit willen we graag behouden. Daarvoor is ontwikkel- en experimenteerruimte nodig. Gewerkt wordt aan win-win oplossingen om bedrijfsprocessen te verbeteren.

Hiervoor wordt aan de overheid flexibiliteit gevraagd om zaken uit te proberen. Bij ontwikkelingen wordt tevens goed gekeken naar hoe buitenlandse collega's met vergelijkbare problemen en uitdagingen omgaan. Internationaal wordt van elkaar geleerd en mondiaal verder verduurzaamd.

De kostprijs in Nederlands is hoger dan in veel andere pluimveevlees en (broed)eieren producerende landen, door verdergaande Nederlandse eisen ten aanzien van dierenwelzijn en milieu. Maar toch heeft de sector ambities voor verdere verduurzaming. De Nederlandse pluimveehouderij is mondiale koploper en wil dat ook blijven en kan van daaruit een rolmodel zijn voor andere landen. Als toekomstbestendig verduurzamen in Nederland kan, dan kan het elders ook. Als verder verduurzamen in Nederland bedrijfseconomisch niet slaagt, dan zullen andere landen verduurzaming langzamer en minder vergaand doorvoeren. Voor deze internationale voorbeeldfunctie is het noodzakelijk om als Nederlandse pluimveesector maatschappelijk geaccepteerd te kunnen ondernemen en innoveren.

2.4.3. Maatschappelijk betrokken en eigen verantwoordelijkheid

De pluimveehouder is zelf verantwoordelijk en maatschappelijk betrokken, om aan alle gestelde eisen te voldoen voor de kwaliteit van de omgeving, lucht en bodem. De pluimveehouder onderhoudt zelf goede contacten met zijn (directe) omgeving. Op bedrijfsniveau wordt duurzaam en toekomstgericht ontwikkeld, waarbij de vergunningverlening vanuit de Natuurbeschermingswet bepalend is voor de

ontwikkelmogelijkheden; het behoud van een gezonde leefomgeving is een voorwaarde. Punten van kritiek uit het verleden zijn in 2025 weerlegd door goede informatie-verstrekking vanuit de sector. Met de kritische consument is er een open dialoog (die sinds 2015 is gestimuleerd), waardoor zij goed zijn geïnformeerd, regelmatig een boerenbedrijf bezoeken en weer een relatie heeft met de producent van een deel van zijn voedsel.

Een deel van de consumenten kiest zijn voedsel op basis van prijs en dat zal ook zo blijven. Voor dergelijke 'volume-markten' wordt ook in Nederland pluimvee gehouden, mits de pluimveehouder concurrerend kan blijven produceren.

2.4.4. Ketensamenwerking creëert meerwaarde

In 2025 heeft de Nederlandse overheid meer oog voor de kostprijs van Nederlandse pluimveebedrijven ten opzichte van de ons omringende landen. De overheid legt dan geen extra eisen meer op boven EU-wetgeving, maar laat dat over aan marktpartijen. Dat is in lijn met politieke ambities ten aanzien van deregulering. Verantwoord verder verduurzamen van de pluimveesector vraagt om vrijwillige en eigen initiatieven in plaats van opgelegde (boven)wettelijke (duurzaamheid)eisen die de continuïteit van de pluimveehouderij in Nederland in gevaar brengen. De overheid faciliteert en de sector ontwikkelt binnen de gegeven kaders. Zo kan de hogere kostprijs van verduurzamingsinitiatieven worden doorvertaald in een meerprijs aan de consument. Vraag gestuurde marktconcepten worden in toenemende mate aangeboden vanuit korte (samenwerking)ketens. Nederlandse pluimveehouders zijn

flexibel en kunnen zo snel op een veranderende vraag inspelen. Binnen deze korte ketens is minder uitwisselbaarheid, ondanks de grote differentiatie. Efficiency in alle schakels van (ook) deze ketens blijft heel belangrijk.

De sector wil voorkomen dat teveel varianten/keurmerken op de markt komen; consumenten zien dan door de bomen het bos niet meer en dat heeft kwetsbaarheid van deze kleine en korte ketens tot gevolg. Toekomstbestendig verduurzamen vergt lange termijn samenwerkingsrelaties; ketenregie vanuit producentengroepen voor bepaalde productsegmenten.

Toekomstbestendige verduurzaming is een continu proces, waarbij de meerprijs betaald moet worden door de consument. In minder dan 40 jaar is het percentage van het besteedbaar inkomen dat Nederlanders aan voedsel uitgeven, aan het begin van de 21^e eeuw gedaald tot onder de 10%. Naarmate het inkomen stijgt, daalt het percentage van het inkomen dat aan voeding wordt uitgegeven (men eet duurder maar niet meer); de uitgaven stijgen in euro's, maar dalen in procenten.

Het koopgedrag van consumenten in Noordwest Europa wordt in toenemende mate beïnvloed door emotionele en kwalitatieve aspecten. Producten met meerwaarde legitimeren een hogere prijs, waar de pluimveesector goed op inspeelt. In toenemende mate wordt binnen de keten samengewerkt om niche segmenten in de markt te bedienen, dat resulteert in kwalitatief hoogwaardige producten met een verhaal voor een gerichte doelgroep. De diversiteit is in de laatste 20 jaar meer toegenomen dan in de 100 jaar daarvoor! Onderscheidend vermogen van Nederlands pluimveevlees en eieren blijkt uit aspecten als: vers, voedselveiligheid, traceerbaarheid en dierenwelzijn. Er is daarnaast internationaal maatschappelijke (en consumenten) waardering voor Nederlands pluimveevlees en eieren (en producten waar deze in zijn verwerkt) op basis van smaak, betaalbaarheid, gezondheid, gemak en de brede toepasbaarheid in de dagelijks te bereiden maaltijden.

Tot slot

In 2025 is de Nederlandse pluimveehouderij innovatief, ambitieus, draagt bij aan de Nederlandse economie en biedt werkgelegenheid en perspectief voor (jonge) mensen. De pluimveehouders staan midden in de maatschappij. Dat betekent maatschappelijk geaccepteerde producenten van eieren en pluimveevlees. Zij doen dat met respect voor mens, dier en milieu. Voortdurend wordt geïnnoveerd en gestreefd naar verbeteringen voor diergezondheid, dierenwelzijn, volksgezondheid en voedselveiligheid. Stilstand is achteruitgang en ruimte voor onderzoek en innovaties is onontbeerlijk.

Waardering krijgen en producten af kunnen blijven zetten tegen een eerlijke prijs met een reële marge voor elke schakel van de pluimveeketen, op zowel de thuismarkt als voor export in met name Noordwest Europa, is de enige duurzame weg voor een vitale toekomst van deze mooie sector. Dat betekent dat de sector het komende decennium zorgen, wel of niet gegrond, bij consumenten en burgers moet wegnemen. Niet omdat het moet, maar omdat we het willen! Er zijn volop kansen voor het verder ontwikkelen van de sector. Wat onze visie betreft ligt er op een aantal terreinen nog een flinke uitdaging richting de toekomst. Werk aan de winkel dus, voor de pluimveesector als geheel, voor pluimveehouders en voor belangenbehartigers, om daar samen met partijen in de keten, maatschappelijke organisaties en overheden iets moois van te maken.

Deze visie is stap één. Nu de ambities realiseren.

Randvoorwaarden daarvoor zijn:

- Behoud van de sectorstructuur met familiebedrijven voor de relatie tussen boer, burger en bord.
- Transparante communicatie over het houden van pluimvee en een open dialoog met burgers, consumenten, maatschappelijke organisaties en politiek.
- Toekomstbestendige verduurzamende bedrijfsontwikkeling stimuleren.
- Integrale benadering van verduurzaming van huisvestingssystemen: emissiearm, energieneutraal, passend bij marktvraag-concepten voor dierenwelzijn en diergezondheid.
- Marktvragen sturen verduurzamingsinitiatieven en niet (boven)wettelijke nationale wet- en regelgeving.
- Benodigde bevoegdheden voor brancheorganisaties (zoals algemeen verbindend verklaringen) voor het kunnen realiseren van ambities van de sector.

- Kostprijsverhogende maatregelen zoveel als mogelijk terugdringen, waaronder het opheffen van pluimveerechten. Voorkomen dat onnodig geld uit de sector wegvloeit, ten koste van gewenste aanwending voor innovaties en verduurzaming. Goede dialoog en samenwerking tussen kennisinstellingen, overheid en bedrijfsleven; de aloude gouden driehoek voor innovatie.
- Maatschappelijke acceptatie door meer transparantie vanuit de sector; opheffen van de kloof tussen boer en burger. Familiebedrijven horen bij Nederland met hun rijke historie en kennis over het houden van pluimvee. Kennis die wordt overgedragen aan de volgende generatie. Dit draagt bij aan werkgelegenheid en leefbaarheid in het landelijk gebied.

LTO Nederland/NOP

Kantoor Den Haag
Bezuidenhoutseweg 225
2594 AL Den Haag
+31 (0) 70 338 2700

www.lto.nl

**Nederlandse Vakbond
Pluimveehouders**

Postbus 591
3770 AN Barneveld
+31 (0) 342 465 008

www.NVPluimveehouders.nl